

Magazin za kulturu, umjetnost, nauku i obrazovanje / Magazine for culture, art, science and education

Dubravko Lovrenović

KAKO OPISATI I ATRIBUIRATI LIJEPO?

(U Muzeju vjere *prenosnih oltara*)

Moj zadatak u ovoj svečanoj prigodi i najteži je i najlakši. Najteži jer se zna da „o ukusima ne treba raspravljati“, najlakši jer kulturno blago franjevačkog Muzeja u Fojnici – „spomenar“ formiran kroz stoljeća „privrtanija“ – vjerno odražava moj vlastiti odnos prema lijepom i ljepoti. I moj bazični identitet jer odgovara na pitanja: ko sam i što sam. Naime, naše „Ja“ višeslojno je i vešeznačno, svoditi ga na samo jednu komponentu, osim što je štetno, također je i potencijalno opasno. Takav identitet postaje klopka, umjesto luka i sklonište. Naše *ja* nije nepromjenjivo. Svaki dan treba ga stvarati, brusiti i braniti, neke osobine odbacivati, druge graditi i prihvaćati. To je vječno nastojanje da se – *cum grano salis* – dosegne svoje izvorno „Ja“, kolektivno i osobno, da se život ne bi pretvorio u antrpormorfizam, u goli statistički pokazatelj.

Zato ovdje, na poprištu jedne egzistencijalne drame rubnoga katoličanstva, u franjevačkoj izvedbi započete sredinom XIV stoljeća, ne može biti igre „duploga dna“. Ovdje naime ne možemo prevariti sebe, čemu smo inače skloni, pa biti ono što nismo a što nam se, sa raznih strana i iz različitih motiva, natura da budemo.

Onda ispadamo tragični, jer ne vidimo bosansku ljepotu kojom smo okruženi, i ne samo da je ne vidimo nego se još pravimo i slijepima. Često, jer nema nacionalnog imena, ona u nama izaziva nelagodu, čak je se i stidimo. A – čemu sve to?

Većina muzeja nastaje sistematskim prikupljanjem različitih umjetničkih predmeta, često da se pokažu moć i premoć. Kolonijalnom otimačinom nastajali su brojni svjetski muzeji, da bi se tuđe pokazivalo i naplaćivalo kao „svoje“. I to je, na kraju, dobro za umjetnost jer čuva i prezentira velika dostignuća ljudskoga duha. Nije dobro za one kojima su ta dobra oteta i nije dobro za etičnost u koju se u pravilu kune zapadna civilizacija, koja rapidno gubi na vlastitoj vjerodostojnosti promovirajući lidere „različitih TV udarnih tirada (takozvani reality show)“. Vidljivo je to u Bosni i Hercegovini: dok nas, pri tom u vlastitim rukama držeći ključeve političkih rješenja, Evropa više od 20 godina „evropeizira“ mi se ubrzano barbariziramo.

Najbolje o tome svjedoči politička karijera gospodina Christiana Schwartz Schillinga. Podnoseći, kako su to prenijele münchenske *Süddeutsche Zeitung*, 1992. godine ostavku na mjesto saveznog ministra pošte i komunikacija istaknuo je, u pismu kancelaru Kohlu, „da se stidi“ što pripada takvoj vladi i da je u politiku ušao upravo zato da bi spriječio da se rasistička zvjerstva „nikada ne ponove.“ Izravno je optužio *Političku Evropu* za dešavanja na prostoru bivše Jugoslavije, naglasivši da će s tim nasljeđem Evropa ući u XXI stoljeće. Kada je 31. I 2006. započeo njegov mandat visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini gospodin Schilling izjavio je da će njegov uloga biti „savjetodavnog karaktera“. Dvije godine „savjetovao“ je, a stvari su bivale od zla gore: „Ave, Evropa, morituri te salutant.“

Kad ćemo naučiti lekciju da nam niko drugi, osim nas samih, ne samo da neće, nego i ne može pomoći. Kad ćemo sami sebe početi doživljavati ozbiljno, da bi nas takvima počela shvaćati Evropa? Inače, igre bez granica, trajat će beskonačno: do posljednjeg konstitutivnog i nekonstitutivnog. *U očekivanju Godota*. Ili, što bi rekao uvaženi Schilling: „Ipak, vjerujem da je moguće da nas Bosanci i Hercegovci iznenade i dokažu svijetu da karikatura od države prikazana kao

“propala država u Evropi”, kako su je opisali neki međunarodni posmatrači, nije više tačna.” Iznenadimo Evropu: Bosanci i Hercegovci!

Ovaj Muzej, pledoaje takvoga uozbiljenja, kao izraz jedne univerzalne samorealizacije, nije nastao na takozvani etablirani način, nisu ga uostalom ni stvorile etablirane crkvene strukture, najmanje otimačinom, nije ga stvorila „vojujuća“, nego „moleća“ i „trpeća“ Crkva. Ova kolekcija harmonične različitosti nastala je velikim dijelom spontano, dijelom spašavanjem predmeta praktične upotrebe između dvaju požara, između kuge, gladi i rata, između nade i beznađa. Samo jedan njezin mali dio, onaj suvremeni, površinski, nastao je ciljano – muzeološki, i on se može atribuirati nacionalnim imenom. Ostalo, srce Muzeja, kuca ritmom srdaca imenih i bezimenih fratarskih heroja, koja su sebe ugradila u ovo povijesno zdanje kulture, da bismo mi danas, kojom zaslugom?, uživali u lijepom. Sada izgleda kao da su svi ti predmeti napravljeni upravo zato da kao eksponati budu postavljeni tu gdje jesu, ali znamo da nije tako, i znamo visoku cijenu koju je trebalo platiti da bi iz nereda nastao ovaj sklad koji plijeni.

Imaju li se u vidu sve povijesne okolnosti koje su pratile nastanak ovoga Muzeja, spašenog i otegot od povijesnog nevremena, onda bih ga nazvao: Muzejom vjere *prenosnih oltara*.

Sam za sebe ovaj je Muzej jedan višetomni bosanski *Kronopis* koji opisuje ljude i događaje u kontinuitetu od više hiljada godina. Prođemo li kroz fojnički Muzej na izlaznim vratima će nas dočekati definicija ljepote Tome Akvinskog (oko 1225.-1274.), jednog od najpoznatijih filozofa kršćanske skolastike. Ljepota se prema njemu sastoji od triju svojstava: sklada ili jasnoće, integriteta ili savršenosti te prikladne srazmjernosti.

Nalazimo ih, sva ta svojstva: u kronologiji, u prostoru i sadržaju.

U zbirci minerala koji govore o starosti Planete Zemlje – o vremenu prije svih “naših” vremena. U fibulama datiranim između 1000. i 800. godine prije naše ere, u vršku koplja iz željeznog doba (VIII – V st. prije Krista), ilirskoj srebrenoj narukvici datiranoj oko 450. godine prije Krista, kasnolatenskoj bronzanoj fibuli iz

prvog stoljeća prije naše ere, u starokršćanskom spomeniku iz Ostružnice, u srednjovjekovnom stećku, u zlatnim gotičkim kaležima fojničke zlatarske radionice iz XV stoljeća.

Tu su čuveni Fojnički grbovnik iz XVII stoljeća, tekstilni i arheološki predmeti, numizmatička zbirka, crkveni pribor, etnološka zbirka – rustikalni kućni predmeti prekriveni patinom patnje i grubosti ali i skromne životne radosti. Tu su hladno i vatreno oružje osmanskoga doba, sprave za preradu tekstilnih vlakana, fojničko srebro i vezeni predmeti XIX i XX stoljeća.

Slijedi 13 inkunabula, po broju druga zbirka ovih rariteta u BiH, 3000 isprava pisanih na turskom jeziku, prijepis Fojničke Ahd-name iz 1493. godine. Fra Anđeo Zvizdović i sultan El Fatih: franjevački redovnik i Osvajač Carigrada. Islam je tada bio daleko tolerantniji od katoličanstva: jedan takav prizor nije bio moguć u Južnoj Americi preko koje su španjolski konkvistadori prešli kao skakavci opisani u Bibliji.

Onda “pismena” uklesana u Ploče: Nadgrobna ploča: Fr. MARCUS DOBRETA 1721. Latinski epitaf iz 1741. godine. Posveta crkve 1799. – Posvetu obavio fra Grgo Ilić Varešanin. Tu je i politika Visoke Porte – sultanske dozvole za popravku samostana – poput one sultana Mahmuda II. iz 1831. godine. Tekst uklesan na Ploči povodom početka gradnje samostana glasi: NA I. SRPNIA 1863. BI POČET OVI ZID.

Povijest prosvjete: POČETAK SLOVSTVA štampan u Splitu godine 1815. BUKVAR. Početak slovstva ILIRIČKOG I LATINSKOG tiskan u Budimu godine 1836. U Zagrebu 1848: POČETAK PISMENSTVA, u Sarajevu 1871: Početni Zemljopis. Fra Augustin Miletić (1763-1831) autor je spisa: *Početak slovstva* (1815), *Istomačenje stvari potribiti* (1828, 1867), *Naredbe i uprave* (1818).

Odmah do *Slovstva i Bukvara* – kovački proizvodi: Brave i ključevi, masivni, teški poput olova. Trebao bi jedan novi Andrić da ispriča njihovu povijest. Samu za sebe tu povijest kazuju masivna kovana vrata iz druge polovice XIX. stoljeća, nekad na ulazu Stare biblioteke sa više od 10.000 naslova koje obuhvaćaju 26

različitih oblasti. Na vratima, iskovan natpis: KNJIŽNICA. Asocira to na natpis iz crkve POD DATUMOM 15. VIII 1887: OVDJE JE DOISTO KUĆA BOŽJA I VRATA NEBESKA. Čuvali su fratri knjige, kulturu, njome su se borili protiv životnih nedaća.

Slijedi dvadesetak uljanih slika iz XVII, XVIII i XIX. stoljeća – iz Italije i Dalmacije: „Madona s Kristom XVII stoljeće; SEBASTIAN DE VITA: „Molitva za spas od kuge“ 1783. godine; barokni majstor: „Sveti Andrija“ XVIII stoljeće; fra Mijo Čuić: „Sveti Anto Pustinjak“ iz godine 1800. Tu su i djela suvremenih slikara: Ismeta Mujezinovića, Ivana Lackovića – Croate, Gabrijela Jurkića, Ljube Lacha, Ankice Oprešnik, fra Perice Vidića, Amire Hadžimejlić, Vlatka Blažanovića, Zdenka Grgića.

Uza sve zanimljivosti još i ova: Spomen-ploča datirana 8. I. 1921., prilikom posjete kralja Aleksandra Karađorđevića i njegove sestre Jelene, kada su Muzeju darovali pribor za jelo.

Od zbirke prapovijesnih minerala, preko antike, srednjeg vijeka i Bosanskog kraljevstva, osmanskog razdoblja, Austrougarske epohe, Prve i Druge Jugoslavije do djela suvremenih slikara: hijerarhije pojmova, svi ravnopravni u svojoj ljepoti, u simetričnosti koja rađa osjećaj harmonije.

Kroz sve ove primjere očituje se osnovna civilizacijska poruka “prenošenja vjere u srce kulture”. Osim toga, s obzirom na svoj sveobuhvatni sadržaj, eksponati fojničkog muzeja savršeno se uklapaju u krilaticu globalizacijskih procesa: “Misli globalno, djeluj lokalno.”

* * *

*

Koliko god bile velike suprotnosti među nama, one su u biti ipak sekundarne, ideološke. A one su izvedene, nametnute politički i elitistički, udaljene od života i, kao takve, manipulativne. Ono što nas dijeli, u usporedbi s onim što nas spaja, beznačajno je.

Nigdje tako snažno to ne progovara kao u našim drevnim samostanima, naša tri *Monte Casina*: Kreševu, Kraljevoj Sutjesci i Fojnici – stubovima povijesnog pamćenja stare Bosne. I šta sve to skupa ne reflektira ako ne naš bazični, bosanskohercegovački identitet, koji smo u međuvremenu predali zaboravu, pojam zbog kojeg su, još koliko jučer, i u ovome zdanju mira i vjere padale fratarske glave, i to upravo one koje su mislile najdobronajmjernije i najizvornije – bosanski, što će reći općecivilizacijski.

Ako su ubijani takvi, najbolji, i to na svim stranama, a ubijani su da se drugi zastraše, da ne misle tako, šta se onda tek piše nama – preostalim? Da bježimo iz Bosne, gotovo sve nas gura upravo u tom smjeru? Svako će o tome odlučiti za sebe, i svaka je odluka legitimna. Oni koji ostanu, bilo zato što to hoće ili moraju, suočit će se sa daytonskom Bosnom i Hercegovinom, sa svim njezinim licima i čudovišnim naličjima. Kako god da bude, daljnje slijepo istrajavanje na subverziji kulture koju odražava upravo ovaj Muzej, započetoj u ime viših ciljeva i sretne budućnosti koncem XIX stoljeća, sa krilaticom Bog i Hrvati, ničim se ne može opravdati.

Današnja BiH razbaštinjena je zemlja – iznutra i izvana orobljena, „u ime naroda“, u ime „vitalnog nacionalnog interesa“, od raznih *off shore* banaka i političkih stranaka. Rješavajući „hrvatsko pitanje“ stekli smo prestižna zdanja od 2000 metara kvadratnih na koja smo, kako se kaže, „ponosni“. Koliko kvadrata po glavi Hrvata? Dovoljno da se u njih smjesti i „hrvatsko pitanje“ i hrvatski narod. Tuđi na tuđem! Ugroženi smo, ali najviše vlastitim lažima i licemjerjem koji se po

svaku cijenu nastoje pretvoriti u etnonacionalne dogme. Tako nastaju podvojene kulture i podvojene ličnosti, koje time gube zadnju mogućnost izlaska iz dekadentnog stanja *parohijalne* i *podaničke* političke kulture. Sebe se još i nekako može, ali kultura se neda prevariti. Ona je, kako to reče Vitomir Lukić, *smisao povijesti*. Taj novi/stari smisao možemo otkriti samo mi, to za nas neće uraditi niko drugi, kao što to ni mi za druge ne bismo uradili.

Svaka istinska kultura, kao refleks prošlosti, istovremeno je anticipativna, okrenuta budućnosti. Ovaj Muzej upravo je takav: „knjiga utisaka“ prošlosti koja obavezuje, okrenuta budućnosti koja je već započela: XX stoljeće – stoljeće totalitarizma, XXI stoljeće – stoljeće neoliberalnog kapitalizma. Odras je to strukturalnog obrata koji se dogodio nakon što su američka i francuska revolucija u XVIII stoljeću postavile pozornicu za nove *sekularne religije s liberalnom demokracijom* kao prvom velikom sekularnom religijom u zapadnoj historiji. Taj sekularizam “predstavlja potpuno novi eksperiment, bez presedana u ljudskoj povijesti”, pokušaj čovjeka da ovlada Historijom i Planetom, u kojemu je Bog nepoželjan. Tako je nastala pozornica planetarnog horora kao svakodnevnog tv *spektakla*, sa prijetećim ekološkim holokaustom. Dok se pred našim očima odigrava scenarij Dantevog *Pakla*, mi smo, “uz slijepu poslušnost ugljikovodiku”, zaokupljeni rješavanjem “vitalnog nacionalnog interesa.” To pokazuje, kao i na planetarnoj razini, da naša kriza primarno nije ni ekološka ni financijska – “naša kriza mora biti moralna”, to je “kriza spoznajnog deficita”. Možemo li, nakon što su nam svi uputili razne vrste pomoći, oslonjeni jedni na druge, pomoći sami sebi?

Kao da su slutili da će, nakon „kuge, gladi i rata“, na red doći i ta pošast – sofisticirana kleptomanija u ime ljudskih prava i ostalih demokratskih svetih krava, fojnički su nam fratri stvorili ovu oazu ljepote i smiraja koja odiše empatijom prema sveme postojećem, bivšem i sadašnjem, u duhovnoj pustinji profitnih marketinških floskula.

Trebaju zato doći ovdje, ako ništa drugo radi vlastite mentalne higijene, svi bosanskohercegovački konstitutivni i nekonstitutivni, da budemo to što jesmo, platimo za taj jedinstveni doživljaj simbolični iznos ulaznicu, da bismo, u roku od jednoga sata, saznali što bismo, kulturološki prije svega, trebali biti i kako se samoimenovati, da nismo iznevjerili i prevarili vlastitu povijest u koju se inače, svako malo, zaklinjemo, da nismo prepustili drugima da nas oni imenuju i određuju nam što smo i ko smo. Nisu za tu inverziju odgovorni samo oni, primarno smo odgovorni mi. Rađamo se i umiremo u stanju političke malodobnosti, sa etnokonfesionalnom nacijom, grotesknim antipodom kršćanskih principa, kao *zlatnim teletom* kojemu se klanjamo i kojemu služimo. Dok se jedni kao ovce grupiraju, drugi profitiraju. Svojim glasovima sami im to omogućujemo – legaliziramo ih kao centre otuđene moći dovoljne sebi samima. Predajemo im vlastitu slobodu u ruke a da je još nismo čestito ni stekli.

Koliko je to životno važno, ne samo u Bosni i Hercegovini, gotovo je suvišno isticati. Naime na svim meridijanima i paralelama nose ljudi u sebi iskonsku potrebu da se izraze, da kažu *Riječ*, da budu to što jesu.

Akvinski se borio protiv shvaćanja poteklih od Augustina i Ibn Sine koje čovječanstvo svode na promatrača svijeta, u kojem je sve određeno i gdje je sve izraz Božje volje. Praveći sintezu Aristotelovog i kršćanskog učenja Akvinski afirmira Aristotelovu misao da je čovjek glavni autor svojih djela, a usvaja i Platonovu filozofiju o primatu ideje nad materijom.

Ovaj Muzej odraz je takvog shvaćanja svijeta i čovjekove uloge u njemu.

Na koncu: otvorenje ovog Muzeja moglo bi označiti kraj jednog monologa i dijeljenja lekcija započetih još koncem XIX stoljeća, te otvaranja plodnoga dijaloga. To, prije svih od Crkve, traži dovođenje sebe pod znak pitanja, propitivanje davno uspostavljenih etnonacionalnih kanona i dogmi. Ili da čekamo narednih 1000 godina, do nekog novog Vatikanskog koncila, koji bi, poput onog održanog između 1962. i 1965., samo legalizirao jedan milenijski biblijski postulat: da se Bogu možemo moliti na svim jezicima. “Vrijeme je na izmaku” i to odavno, za unutarcrkveni dijalog, za postavljanje možda bolnih, ali iscjeljujućih pitanja. Taj

bi dijalog istovremeno trebao pratiti unutarhrvatski dijalog ako ništa drugo onda zato da konačno saznamo: koliko je, tokom zadnjih dviju decenija, porezne obveznike Republike Hrvatske, ni krive ni dužne, koštala politički i ekonomski upitna, avantura zvana *hrvatsko pitanje* u Bosni i Hercegovini?! I šta je od svega toga, u svakom smislu, imala Republika Hrvatska, a šta Hrvati u Bosni i Hercegovini? Dok ne dobijemo pune odgovore na ta i brojna druga pitanja, mrtvi će i dalje upravljati živima, nekrofilna etnonacionalna kultura gušit će kulturu života, a mi ćemo nastaviti gurati glavu u pijesak.

Upravo je ovaj Muzej dijaloškog, a ne monološkog karaktera, on svjedoči da nismo od jučer ni repa bez korijena, osim toga ne pokazuje se ovdje samo autistično “svoje”, nego integralno “naše”, bosansko i hercegovačko, koje svakodnevno, izloženo programiranom etnonacionalnom ludilu i evropskom političkom licemjerju, erodira i korodira. Monološke kulture u pravilu su propadale, zato ova, bosanska i fratarska, dijaloška kultura, traje.

Njezina dugovječnost zalag je naše budućnosti sa ljudskim licem. Zahvaljujući ponajprije svojim idealima, preživjela je sve “izme”, preživjet će, nadam se i ove aktualne: lokalne i globalne.

Ne može se naime smisleno živjeti bez ideala. Postavimo pitanje: da li bi, za “ideale” neoliberalnog kapitalizma, iko od ovdje prisutnih, založio život kao što su ga, za vrijednosti u ime kojih je nastao ovaj muzej, zalagali oni koji su nam u amanet ostavili ovu bosanskohercegovačku povijesnu “knjigu utisaka”?

Post festum.

Na ceremoniji, koja je prethodila otvorenju Muzeja, stvari su se, same od sebe, dodatno razjasnile. Premijer Hrvatske, gospodin Zoran Milanović, vidno i neskriveno dirnut atmosferom koja je vladala u crkvi, istaknuo je jednu ključnu stvar: “Jesam zamoljen da otvorim muzej, ali je to pretenciozno (...). BiH poznajem taman toliko da bih je shvatio, ali nedovoljno da bih se usudio tumačiti je. To prepuštam onima koji je žive i znaju je bolje od mene.”

Sapienti sat!

S druge strane, gospodin Vjekoslav Bevanda, predsjedavajući Vijeća ministara BiH, osim toga nepozvan, prisutnima je održao lekciju iz “hrvatstva”. “Hrvatski narod u BiH ovo, hrvatski narod ono”. Neka mi oprost i uvaženi predsjedavajući “iz reda”, ali djelovao je krajnje rigidno, tragikomično, uvjeravajući prisutne da zloduh tuđmanizma još uvijek živi i da se nastoji nametnuti kao mjera svih stvari.

Time je, na djelu, još jednom pokazao Ispraznost i Tlapnju jednoga pojma što ga za sebe, i u svoje vrijeme, skrojiše “Oci Domovine” i crkveni oci, koji i danas dirigiraju našom stvarnošću.

Put do Pakla popločan je dobrim namjerama. Još je samo, u fojničkoj crkvi, nedostajala scena Izgona iz Raja, koja asocira na “Izgon” Hrvata iz Bosne i Hercegovine.

Nije mi samo “Izgon” bio u mislima. Bio je i Raj – Hrvatski raj i u njemu Tuđman koji, sjevajući pri tom očima, u komunističkoj generalskoj odori, okupljenoj masi drži predavanje o “kolonijalnoj tvorevini Bosni i Hercegovini” koja mora – nestati. Vječnost je pred njim, vječnost je pred nama, kojima je iz “matere-zemlje” namijenjeno da nestanu.

Narod voli da ga se vara, kaže latinska, dakle: varajmo ga. Ako mu se prije toga, kao bh. Hrvatima, zaplijeni kultura, ostalo je još samo pitanje tehnike. Kako ostaviti prošlost iza sebe, a pri tom je ne iznevjeriti?

Sjedeći, među uzvanicima, do druga Raifa Dizdarevića, u prezbiteriju fojničke crkve, u oči su mi pala dva natpisa:

DOM MOJ MOLITVE ZVAĆE SE SVIMA NARODIMA (Marko).

KAKO JE DOBAR BOG IZRAELOV, ONIM KOJI SU ČISTA SRCA (Ps. 73).

Ne znam šta o tome, u Vječnosti, misli Tuđman. Je li konačno došao tobe nakon što je kao “rukovodilac na raspolaganju (...) s vrha biografskog minareta tresnuo na kaldrmu (...) obnemogao, star i umoran, personalno razriješen, materijalno go.”

Poput Danila Lisičića, kod Derviša Sušića.

Ne znam šta misli Tuđman, ali znam šta misle drugi. O tome kaže jedan e-mail poslan iz Beča:

“Skoro 2 tjedna od kada sam pročitala i cijeli članak o “izmišljenom identitetu bosanskih Hrvata” (...) imam želju da se javim i zahvalim.

Odrasla sam u Beču i ne poznajem, niti smo učili puno o povijesti bivše Jugoslavije, ali upravo ste napisali na mnogim razinama što sam i ja razmišljala, osjećala i doživljavala osobno i imala priliku da doživim okružena sa mnogo drugih ljudi.

Sve mi je postalo jasnije kada ste spomenili kreirani identitet sa identifikacijom sa nacijom, što nužno ne mora ni biti povezano, kao što su me i učili na diplomskom studiju socijalne i kulturne antropologije u Beču, ali u tom smislu nisam nikad uspoređivala tu činjenicu sa svojim vlastitim identitetom jer i kao dijete a i poslje roditelji me nisu učili šta sam po naciji i kojim jezikom pričam.

Tek od kada sam došla prošle akademske godine u Hrvatsku zbog karijere, a i u nadi da ću se naći među sličnim takozvanim mentalitetom, morala sam se suočiti sa tim da se moram nacionalno i jezično deklarirati kao “Hrvatica”.

Čula sam od kolega već raznovrsne “upute” kao da ja ne mogu biti Bosanka jer je Bosna izmišljena država ili da taj jezik kojim govorim ne postoji ili nije standard. A to pogotovo neočekujući od radnih kolega, kojima sam postala studentica na doktorskom studiju jezikoslovlja ,i koji bi trebali bolje od mene poznavati svoju rođenu struku. Sigurno vam kaže i Snježana Kordić nešto i njen rad o nacionalizmu i jeziku, teorije čak i nisu samo od nje, već od lingvista koji su iz Hrvatske, ali kao što kaže: lingvisti u Hrvatskoj se prave gluhi za identičnosti jezika.

Najviše mi se sviđa u vašem radu izjava “da su ti ljudi napravljeni dijasporom u svojoj državi.”

Osjećaju ljudi svu tjeskobu jednog izmišljenog ideniteta.

Tako na nas gledaju iz “matere-zemlje”: izmišljena država, nestandardni jezik.
Karikaturalna arbitrarnost na djelu!

Ima li, pod kapom nebeskom, išta tužnije i jasnije od prezrenog i odbačenog
djeteta željnog ljubavi, koje se stalno dokazuje?

*Integralni tekst govora Prof.dr. Dubravka Lovrenovića održanog tokom
ceremonije otvorenja franjevačkog muzeja u Fojnici 27. V 2014.*

PR

DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>